

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн	Рівень вищої освіти	бакалавр
Кафедра	Мультимедійний дизайн	Рік навчання	4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Вибіркова, з циклу загально-професійної підготовки
Спеціальність	022 Дизайн	Семестри	8

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Семестр 8 (18 січня-26 червня 2020/21 н. р.)

Викладачі	ІНОЗЕМЦЕВА Світлана Володимирівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри «Мультимедійний дизайн» ХДАДМ
E-mail	<i>multimedia@ksada.org</i>
Заняття	2 години на тиждень
Консультації	1 година на тиждень
Адреса	61002, Харків, вул. Мистецтв, 8, корпус 3, поверх 1, ауд. 107
Телефон	+38 (057) 706-15-64, кафедра «Мультимедійний дизайн» ХДАДМ

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Основи наукових досліджень» ґрунтується на знаннях та навичках інших дисциплін циклів гуманітарної, соціально-економічної та загально-професійної підготовки, а саме: «Філософія»; «Українська мова (за професійним спрямуванням)»; «Історія зарубіжного мистецтва»; «Історія української культури»; «Історія українського мистецтва»; «Історія дизайну (за професійним спрямуванням)».

Знання та вміння, отримані студентами під час вивчення навчальної дисципліни, будуть використані під час проходження переддипломної практики і виконання випускної кваліфікаційної роботи.

Основна спрямованість курсу «Основи наукових досліджень» визначається оволодінням студентами необхідного мінімуму теоретичних знань і практичних навичок для здійснення науково-дослідної діяльності.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Базою навчального тезаурусу дисципліни «Основи наукових досліджень» є складений за авторською методикою курс лекційних та практичних занять (укладач доцент Іноземцева С.В.), який спрямований на підвищення рівня наукової підготовки студентів, ознайомлення студентів з сучасними методами наукових досліджень, з основними правилами проведення та аналізу результатів наукових досліджень, залучення їх до науково-дослідної діяльності, формування уміння обрати тему наукового

дослідження, формулювати категоріальний апарат, теоретично обґрунтувати проблему та вибрати методи її дослідження.

Характер і склад дисципліни передбачає як методичні рекомендації традиційного типу, так і перелік матеріалів для самостійного аналізу і засвоєння, а саме перелік рекомендованої для опрацювання основної та додаткової літератури (монографії, книги, навчальні посібники, періодичні видання), джерел з інтернету (див. Список рекомендованої літератури). Дисципліна викладається українською мовою із застосування інших мов задля більш природнього тлумачення певних дефініцій, спеціальних термінів та першоджерел.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчально-інформаційні матеріали можна переглянути у мережі інтернет. Відповідні посилання на потрібні веб-сайти надаються викладачем під час занять, або за проханням студентів після закінчення практичного заняття, а також в процесі електронного листування.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Обов'язковою умовою для студента є виконання практичних завдань, передбачених курсом «Основи наукових досліджень» на персональному комп'ютері. Передбачається володіння студентами пакетом Word. Обов'язковим є також доступ студента до мережі інтернет для роботи з навчальними матеріалами.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета дисципліни «Основи наукових досліджень» — підготувати висококваліфікованих фахівців здатних проводити наукові дослідження, надати теоретичні знання і практичні для здійснення науково-дослідної діяльності, пошуку інформації та роботи з науковими першоджерелами.

Основна спрямованість курсу: сформувати навички проведення наукових досліджень, зокрема, навички пошуку інформації та роботи з науковими першоджерелами, документування та статистичної обробки даних, визначати науковий апарат (об'єкт, предмет, ціль, завдання, гіпотезу, наукову новизну наукового дослідження, його теоретичне і практичне значення), наукової інтерпретації та аналізу отриманих результатів дослідження.

Розвиток у студентів наукового світогляду, наукового мислення, рефлексії, здібностей до самостійної творчої науково-дослідної роботи, написання публікацій, курсових, дипломних робіт..

Задачі дисципліни — ознайомлення студентів з необхідними засадами наукової діяльності в Україні, формування в них уявлення про науку, методологію та методи наукових досліджень, загальні правила проведення наукових досліджень. У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- основні форми організації та управління наукою;
- основи методології та методів наукових досліджень;
- особливості різних видів наукових публікацій;
- зміст практичної роботи з опрацювання з навчальною та науковою літературою;
- методику пошуку, накопичення, обробки та представлення наукової інформації.

уміти:

- визначати науковий апарат (об'єкт, предмет, ціль, завдання, гіпотезу, наукову новизну дослідження, його теоретичне і практичне значення);
- аналізувати теоретико-експериментальні дані;
- використовувати навички самостійного опрацювання наукових джерел, навчальною та науковою літературою;
- проводити аналітичний огляд літератури із заданої теми;
- ставити тему і задачі досліджень на основі апріорної інформації та проведених попередніх досліджень;
- розробити та обґрунтувати методику досліджень;
- здійснити статистичну обробку результатів проведених досліджень;
- складати і оформляти реферати, статті, тези, рецензії, звіти з наукової роботи із забезпеченням авторських прав.

мати навички:

- постановки і виконання наукового дослідження, починаючи від постановки задачі дослідження, проведення дослідження, обробки результатів дослідження;
- володіння загальнонауковими та спеціальними методами дослідження;
- роботи з комп'ютером;
- проводити наукові дослідження, використовуючи сучасні інформаційні носії.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» сприяє підвищенню рівня наукової підготовки студентів, залученню їх до наукової творчості, формуванню умінь обрати тему наукового дослідження, формулювати категоріальний апарат, теоретично обґрунтувати проблему та вибрати методи її дослідження, працювати з літературними джерелами, вихованню і розвитку у студентів наукового світогляду, наукового мислення, рефлексії, здібностей до самостійної творчої науково-дослідної роботи. Виконуючі практичні завдання, студенти одержують умінь та навички, які дозволять ефективно підготувати та написати публікації, курсові, дипломні роботи.

Вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» дозволяє підготувати висококваліфікованих фахівців здатних проводити наукові дослідження, надає навички пошуку інформації та роботи з науковими першоджерелами.

Дисципліна вивчається студентами протягом VIII семестру (3 кредита ECTS, 90 академічних годин, в тому числі: 24 академічні години лекційних, 6 академічних годин практичних та 60 академічних годин самостійних занять — для денної форми навчання; 8 академічних годин лекційних та 82 академічних годин самостійних занять — для заочної форми навчання). Формою контролю є залік.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми і зміст практичних занять здійснюються у вигляді виконання практичних завдань. Програмою передбачається, що всі пропоновані практичні завдання у кожного студента повинні мати індивідуальну тему. Самостійна робота студентів спрямована на завершення практичних завдань за зазначеною тематикою. Додаткових практичних завдань для самостійної роботи навчальна програма не передбачає.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва розділів, тем лекцій	Кільк. годин	Анонс лекційного матеріалу
VIII семестр			
1	Тема 1. «Поняття про науку. Еволюція науки»	4	<u>Основні питання:</u> поняття про науку, цілі, функції науки. Мета та предмет науки. Наука, як сутність людського знання. Виникнення науки та її еволюція. Складові системи наукових знань.
2	Тема 2. «Наука як система знань»	4	<u>Основні питання:</u> наукознавство та його основні розділи. Форми організації та управління наукою. Національна система класифікації наук.
3	Тема 3. «Інформаційне забезпечення науково-дослідного процесу»	4	<u>Основні питання:</u> науково-інформаційна діяльність. Особливості наукової інформації. Типи наукових документів, сфера їхнього створення та використання. Інформаційне забезпечення науково-дослідного процесу. Основні принципи формування інформаційного забезпечення науково-дослідного процесу.
4	Тема 4. «Емпіричні методи дослідження»	4	<u>Основні питання:</u> метод дослідження, методика, методологія. Емпіричні методи дослідження: <i>Вивчення літературних джерел.</i> Етапи роботи з літературою: пошук інформації (загальне ознайомлення), обробка (критичний аналіз. Узагальнення, співставлення), обґрунтування свого дослідження. Види інформаційних джерел: навчальна література, словники, довідники, брошури, збірники статей, монографії, збірники рефератів матеріалів наукових конференцій, періодичні видання, дисертації та їх автореферати.
5	Тема 5. «Науковий текст його стилі та вимоги до нього»	4	<u>Основні питання:</u> мова і стиль наукового дослідження. Підвиди наукових стилів. Особливості наукового тексту. Чого варто уникати при написанні наукової роботи.
6	Тема 6. «Вимоги до оформлення бібліографічного опису джерел»	4	<u>Основні питання:</u> загальні положення, особливості складання комплексного бібліографічного посилання, особливості складання бібліографічного посилання на електронний ресурс.
7	Тема 7. «Загальна характеристика реферування».	11	<u>Основні питання:</u> реферування, як процес аналітично-синтетичного опрацювання

	Види рефератів» Завдання № 1.		інформації. Мета та сфера застосування реферування. Основні функції реферату. Класифікація рефератів. Об'єкти реферування. Процес підготовки реферату. План-макет поаспектного аналізу документу при реферуванні. Основні способи реферативного викладу тексту. Завдання № 1. Обрання теми, складання змісту, вступу, висновків та списку літератури реферату.
8	Тема 8. «Особливості написання тез та рецензії» Завдання № 2.	11	<u>Основні питання:</u> тези як вид наукової роботи. Класифікація тез. Особливості складання тез. Структура та послідовність складання рецензії. Завдання № 2. Складання тез до реферату.
9	Тема 9 «Вимоги до написання наукової статті» Завдання № 3. Завдання № 4.	27	<u>Основні питання:</u> наукова стаття, як один із видів наукових публікацій. Основні вимоги до наукової статті. Складові елементи наукової статті. Вимоги до оформлення наукової статті. Завдання № 3. Написання наукової статті. Завдання № 4. Складання рецензії на статтю.
10	Тема 10. «Вимоги до оформлення курсової, бакалаврської та магістерської роботи» Завдання № 5.	17	<u>Основні питання:</u> основні носії наукової інформації у ВНЗ. Складові частини, структура, вимоги до написання та оформлення курсової, магістерської роботи. Визначальні орієнтири наукових робіт, їх специфічні функції. Особливості написання магістерських робіт. Взаємозумовленість й цілісність теоретичної та практичної частин. Міждисциплінарний зміст магістерської роботи. Теоретична та практична новизна. Науково-педагогічний стиль викладання матеріалу. Завдання № 5. Обрання теми, складання змісту, вступу, висновків та списку літератури бакалаврської роботи.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі оцінювання поточного процесу роботи та виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку.

Кількість балів під час виконання самостійної науково-дослідної роботи студента залежить від своєчасного виконання навчального завдання, повного обсягу, якості виконання завдання, самостійності та творчого підходу, ініціативності в навчальній діяльності.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ХДАДМ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзаменаційного перегляду
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

На проведення занять з дисципліни «Основи наукових досліджень» розповсюджуються загальноприйняті норми і правила поведінки Вищої школи. Під час занять не допускаються дії, які порушують порядок і заважають навчальному процесу, будь то занадто гучне спілкування, вільне пересування аудиторією чи користування мобільним телефоном. З боку викладача вітається активна участь студента і його власна думка в обговоренні актуальних питань сучасної наукової діяльності, наукових версій і творчих концепцій тощо. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з деканатом та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Причини пропусків занять студентами без поважних причин, рівно як і запізнення мають бути пояснені студентом в деканаті. У разі пропуску занять студентом, він має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити його опанування відповідним виконаним етапом практичного завдання, а також відповідями на ключові запитання та зауваження з боку викладача. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність студента на контрольних перевірках практичних завдань безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Це стосується всіх форм навчально-наукової діяльності та звітності: виконувати вимоги навчального плану, графіка навчального процесу; систематично оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищувати загальний і культурний рівень і т.ін. Кожен випадок порушення академічної доброчесності розглядається як подія, що негативно впливає на реноме студента і оцінку його роботи. Засвідчений факт компіляції (у тому числі шляхом отримання інформації з

мобільних пристроїв) під час складання заліку або виконанні контрольної роботи надає викладачу право вилучити студента з аудиторії і назначити йому повторний етап контролю із пониженням оцінки. У разі прояву плагіату, тобто суттєвого запозичення або копіювання в статті/рефераті чужих матеріалів без посилання на справжнього автора чи оригінал виробу (твору), студент не тільки не отримує додаткових балів, але й стає суб'єктом обговорення на підставі порушення принципів академічної доброчесності.

Корисні посилання:

<https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Максимальна кількість рейтингових балів
1	Завдання 1	перевірка робіт	0–20
	Завдання 2	перевірка робіт	0–10
	Завдання 3	перевірка робіт	0–30
	Завдання 4	перевірка робіт	0–10
	Завдання 5	перевірка робіт	0–20
	Залік	Контрольні запитання	0–10
Загальна кількість рейтингових балів			0–100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

A 90-100	(«відмінно» за національною шкалою, А — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, творчо підійшов до виконання завдань, професійно виконав усі завдання, крім того, брав участь у міжнародних або всеукраїнських конкурсах, студентських олімпіадах чи наукових конференціях.
B 82-89	(«добре» за національною шкалою, В — за шкалою ECTS) отримує студент, який добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.
C 75-81	(«добре» за національною шкалою, С — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.
D 64-74	(«задовільно» за національною шкалою, D — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при

	цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу тощо).
Е 60-63	(«задовільно» за національною шкалою, Е — за шкалою ECTS) отримує студент, який в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).
FX 35-59	(«незадовільно» за національною шкалою, FX — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем практичного та теоретичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні бали поточних завдань. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна перездача.
F 1-34	(«незадовільно» за національною шкалою, F — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з дисципліни, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевітками та не склав залік. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

БОНУСИ

Максимальний бал за дисципліну (100) ставиться тільки якщо робота по відповідному завданню була прийнята на конкурс (міжнародний, або всеукраїнський), брала участь в олімпіаді, або мала практичне впровадження.

ТЕЗАУРУС

Автореферат – короткий виклад наукової праці самим автором, напр., автореферат дисертації.

Авторський аркуш – одиниця виміру обсягу певного твору (літературного, наукового). На практиці прийняті такі обсяги одного авт. арк.: для прози – 40 тис. друкованих знаків (з інтервалами між словами включно), для графічного матеріалу – 3 тис. кв. см. відбитків (ілюстрацій, карт тощо).

Актуальність (від лат. *actualis* – дійовий, справжній, нинішній) – відповідність твору чи дослідження сучасним практичним потребам.

Аналіз (від грец. *analysis* – розкладання, розчленування) – мислене або практичне (фізичне) розчленування цілого на окремі частини, складові елементи. Аналіз може бути аксіологічний (з позиції тієї чи іншої ціннісної системи), генетичний (аналіз генетики системи, механізмів наслідування), дескриптивний чи описовий (починається від структури в напрямку функцій і мети), якісний (аналіз системи з погляду якісних особливостей, характеристик), кількісний (з погляду формального підходу, кількісних характеристик), конструктивний (починається з мети обраної системи і проходить через функції до структури), причиннонаслідковий (з'ясування причин, що сприяли виникненню конкретної ситуації, а також наслідків їх розгортання), прогностичний (вироблення прогнозів і шляхів їх реалізації щодо ймовірного, потенційного і бажаного майбутнього), ретроспективний (аналіз

систем минулого та їх впливу на історію), системний (сукупність методів, прийомів та алгоритмів застосування системного підходу в аналітичній діяльності), структурний (аналіз структури системи як сукупності зв'язків між окремими частинами цієї системи, з'ясування значення окремих елементів для існування структурованог

- Анотація** (від лат. *anotare* – зауваження, примітка) – коротка узагальнююча характеристика книжки або її частини, статті, рукопису тощо. Подає стисло інформацію про зміст праці, відомості про автора та читацьке призначення. Анотація може також містити витяги з рецензій або посилання на них, викладати коротку історію даного твору. Анотації подаються у видавничих проспектах, бібліографічних картках, на звороті титульної сторінки книжки або збірника. У газетах і журналах анотація є формою рецензування та популяризації твору
- Апробація** (від лат. *approbation* – схвалення, визнання) – схвалення, затвердження; обговорення наукових положень і висновків на наукових конференціях, симпозиумах, засіданнях тощо.
- Аргументація** (лат. *argumentum* – логічне доведення, *argumentation* – наведення аргументів) – обґрунтування будь-якого положення, судження. В науці головним аргументом виступає думка, істинність якої доведена суспільною практикою, самоочевидними аксіомами.
- Аспект** (від лат. *aspectus* – погляд, вигляд, зір) – одна зі сторін явища, перспектива, в якій воно виступає; точка зору, відповідно до якої розглядається об'єкт дослідження
- Бакалавр** (від лат. *baccalaureus* – старший студент, клерк) – 1) найнижчий учений ступінь у старовинних західноєвропейських університетах (існує також у деяких сучасних країнах, напр., у Великій Британії); 2) у Франції та деяких інших країнах – той, хто склав іспити за курс середньої школи, одержав диплом про середню освіту.
- Бібліографічні дані, бібліографічні відомості** – конкретні відомості про документ (його автора, назву, місце та рік видання, кількість сторінок, зміст та ін.), що використовуються при складанні бібліографічного опису документа та в інших формах бібліографічної характеристики.
- Бібліографічний опис** – множина записаних за певними правилами бібліографічних даних, що ідентифікують документ.
- Видання** – твір друку, що має самостійне поліграфічне оформлення, встановлені вихідні дані і призначений для поширення вміщеної в ньому інформації. Видання академічне – найповніше наукове видання, що містить критично встановлений текст і його варіанти оснащені ґрунтовним коментарем і довідковим апаратом
- Висловлювання** – думка, виражена розповідним реченням, яка може бути істинною або помилковою. Відгук (на наукову роботу) – це висновки уповноваженої особи (кількох осіб) про наукові роботи, вистави, фільми, представлені на розгляд чи до захисту. Відзив – усна оцінка когось, чого-небудь. Використовується також в юриспруденції як письмова відповідь на скаргу (скарги), яка (які) були викладені у позовній заяві.
- Гіпотеза** (від грец. *hypothesis* – основа, припущення) – наукове припущення щодо пояснення явища дійсності, яке потрібно довести на практиці та обґрунтувати теоретично.
- Дані** – відомості про факти, події, поняття, ідеї чи команди, подані у формалізованому вигляді, зручному для зберігання, обробки, пересилання та інтерпретації користувачами інформаційної системою. Дедукція (від лат. *deduction* – відводжу, виводжу) – метод пізнання, заснований на висновках від загального до часткового (особливого).

- Дефініція** (від лат. *definition* - визначаю) – стисле, наукове визначення певного поняття, що містить у собі найістотніші ознаки визначуваного поняття; тлумачення слова.
- Дилема** (від грец. *dilemma* – подвійний засновок) – 1) логічне судження з двома висунутими протилежними положеннями, що суперечать одне одному і виключають можливість третього; 2) необхідність вибору між двома (звичайно небажаними або важко здійсненими) можливостями.
- Дипломна робота** – самостійне дослідження, виконане студентом на завершальному етапі навчання в університеті. Є кваліфікаційним документом, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом, приймає рішення про присвоєння кваліфікації.
- Дисертація** (від лат. *dissertation* – розвідка, роздуми, дослідження) – форма наукового дослідження, що публічно захищається на засіданнях вченої спеціалізованої ради за певною спеціальністю, подана на здобуття наукового ступеня кандидата чи доктора наук. Це кваліфікаційна праця, де представлена сукупність результатів і наукових положень, висунутих здобувачем для прилюдного захисту, що свідчать про особистий внесок у науку.
- Дискусія** (від лат. *discussio* – розгляд, дослідження) – широке публічне обговорення певного суперечливого наукового, політичного чи іншого питання за зібранні, в розмові, засобах масової комунікації; перен. – спір, суперечка окремих осіб, співбесідників.
- Доктор наук** – науковий ступінь; присуджується особам, які успішно захистили докторську дисертацію. Докторант (від лат. *doctorans*) – фахівець, прикріплений до наукової установи для підготовки докторської дисертації.
- Докторантура** – система підготовки наукових працівників вищої кваліфікації – докторів наук.
- Доцент** (від лат. *docens* – той, хто навчає) – вчене звання і посада викладачів вищих навчальних закладів, присвоюється здебільшого кандидатам наук (існують деякі винятки, зазначені у положенні про), які мають друковані наукові праці (чи винаходи) і певний стаж викладацької роботи.
- Есе** (від франц. *essai* – спроба) – жанр художньо-публіцистичної, науково-популяризаторської творчості, характерний вільним, не обов'язково вичерпним, але виразно індивідуальним трактуванням теми.
- Завдання наукове** – дослідницьке завдання, що вирішується шляхом встановлення невідомих раніше закономірностей, особливостей чи явищ.
- Збірка** – видова назва видань авторських творів, пройнятих спільною чи близькою тематикою або зібраних за хронологічним принципом. Збірник – видання, яке охоплює ряд творів одного (авторський) або кількох (колективний збірник) авторів. Виділяють альманахи, антології, хрестоматію.
- Ідея** (від грец. *idea* – начало, основа, первообраз) – форма відображення зовнішнього світу, що охоплює цілі й перспективи його пізнання і практичного перетворення.
- Інновація** (з англ. – інвестиція в новацію) – нововведення.
- Інтерпретація** (від лат. *interpretation* – тлумачення, пояснення) – 1) сукупність значень (смислів), що надаються тим або іншим елементам (висловлюванням, символам, формулам і т.д.), певній теорії – найчастіше це значення використовується в математиці, логіці, теорії пізнання, методології науки.
- Кандидат наук** – перший науковий ступінь в Україні та деяких інших країнах, що присуджується особам із вищою освітою, які склали кандидатські іспити і захистили кандидатську дисертацію.
- Кандидатський мінімум** – іспити, що складають аспіранти і здобувачі наукового ступеня кандидата наук, які готуються до захисту кандидатської дисертації.

- Каталог** (грец. *katalogos* – список) – систематичний перелік книг, картин, музейних експонатів та інших предметів, складений для полегшення їх розшуку. Розрізняють каталоги: алфавітний, генеральний (центральный), службовий, спеціальний, предметний, систематичний, читацький. Зведені каталоги охоплюють фонди кількох бібліотек з метою кооперування зусиль у комплектуванні фондів та оперативного обслуговування читачів.
- Кафедра** – структурний підрозділ у навчальних закладах III–IV рівня акредитації, який об'єднує викладачів однієї або кількох споріднених навчальних дисциплін і здійснює навчальну, методичну і науково-дослідну роботу, а також підвищення кваліфікації кадрів відповідного профілю.
- Кваліфікація** – ступінь професійної підготовки працівника, наявність у нього знань, умінь і навичок необхідних для виконання певного виду роботи. Кваліфікація ученого – поєднання ерудиції і творчих навичок у проведенні теоретичної та експериментальної роботи.
- Класифікація** – багатоступеневий, розгалужений поділ логічного об'єму поняття, впорядкування об'єктів за сутнісними ознаками.
- Компіляція** (лат. *compilatio* – крадіжка, грабіж) – неоригінальний, несамостійний твір (літературний чи науковий), запозичення чужих праць. Такий характер мають передусім науковопопулярні твори, деякі види коментарів, словників тощо.
- Комунікація** (від лат. *communicatio* – зв'язок, повідомлення) – 1) спілкування, що ґрунтується на взаєморозумінні; повідомлення, інформація від однієї людини до іншої або кількох інших; 2) масова комунікація – процес поширення інформації за допомогою технічних засобів.
- Конгрес** (нім. *kongress* від лат. *congressus* – зустріч, збори) – 1) з'їзд, нарада, що має здебільшого міжнародне значення; 2) у деяких країнах найвищий законодавчий орган (парламент); 3) назва окремих політичних партій у деяких країнах.
- Конкретизація** (від франц. *concretisation*) – 1) уточнення, вираження в конкретнішій формі; 2) наведення конкретного прикладу; 3) конкретне поняття – обмеження обсягу поняття
- Конспект** (від лат. *conspicere* – огляд) – короткий письмовий виклад змісту книги, статті, промови, лекції тощо.
- Конструктивний** (від франц. *constructif*) – 1) той, що стосується певної конструкції; необхідний для створення певної будови; 2) засадничий, творчий.
- Консультація** (від лат. *consultatio* – звертання за порадою, прощу поради) – 1) порада, пояснення, настанова спеціаліста; 2) форма навчання, коли викладач проводить бесіду з учнями чи студентами, щоб розширити і поглибити їхні знання; 3) нарада фахівців з якого-небудь питання; 4) установа, що організує надання порад спеціалістами із певних питань (напр., консультація юридична, психологічна і т.д.).
- Контекст** (від лат. *contextus* – тісний зв'язок, з'єднання) – 1) уривок тексту, що має закінчену думку, необхідний для визначення сенсу певного слова або фрази, які входять до його складу; 2) перен. у контексті – з урахуванням чого-небудь.
- Конференція** (від лат. *conferentia*, *confero* – збираю в одне місце) – збори, нарада представників наукових, державних, освітніх та інших організацій, партій, держав тощо.
- Концепція** (від лат. *conceptio* – розуміння, система) – певний спосіб розуміння, трактування певного предмета, явища, процесу, основний погляд на предмет, керівна ідея для систематичного висвітлення.
- Копірайт** (від англ. *copyright* – букв. право відтворення) – 1) знак охорони, застереження авторського права; 2) право автора якогось твору на авторське ім'я, право на його використання; авторське право.

- Корекція** (від лат. correctio – виправлення, поліпшення) – виправлення, поліпшення чогось (наприклад тексту).
- Креативність** – творчість як вид діяльності; спрямованість на творення позитивного в умовах вільного вибору і творчої свободи.
- Критерій** (від грец. kriterion – ознака) – ознака істинності, на підставі якої дається оцінка, пізнання, керування, оптимізація і т.д.
- Курсова робота** – робота студента, виконана як підсумок навчання на певному курсі. Сприяє розвитку ініціативи і самостійності, передбачає систематизацію, закріплення та розширення теоретичних знань студента, оволодіння навичками самостійної, теоретичної, експериментальної роботи, роботи з комп'ютерною технікою, користування літературними джерелами тощо.
- Лекція** (від лат. lectio – читання, lego – читаю) – 1) системний, послідовний виклад навчального матеріалу з будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки; 2) публічний виступ на будь-яку тему; 3) виклад певної дисципліни у вищих навчальних закладах під час усної розповіді викладача.
- Логіка** (від грец. logike – слово, поняття, розум, роздумування) – 1) наука про закони та форми мислення; 2) хід міркувань, побудова висновків; 3) внутрішня закономірність, зумовленість, (напр., логіка розвитку подій).
- Магістр** (від лат. magister – начальник, учитель; magnus – великий) – 1) освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, який здобувається на підставі кваліфікації бакалавра або спеціаліста шляхом поглиблення спеціальних умінь і знань, здатності використовувати нові знання для вирішення проблемних професійних завдань у певних галузях; 2) титул деяких службовців у Стародавньому Римі.
- Магістрант** (від лат. magistrandus – навчаю) – особа, що склала екзамен на звання магістра, але ще не захистила дисертації.
- Магістерська робота** – самостійне дослідження, виконане студентом на завершальному етапі навчання в університеті. Є кваліфікаційним документом, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом, приймає рішення про присвоєння кваліфікації.
- Метод** (від грец. methodos – спосіб пізнання) – спосіб досягнення мети, сукупність прийомів та операцій теоретичного, практичного освоєння дійсності, спосіб певним чином організованої людської діяльності. Методи можуть бути: аналогій, гіпотетичний, закономірності, ідеалізації, індукції і дедукції, виключень, класифікації, контрольних запитань, моделювання, „мозкової атаки”, нормативний, відбору, парадоксу, проб, ранжування, синтезу, систематизації, спрощення, фокусування, формалізації, екстраполяції, емпатії тощо.
- Методологія** (від грец. methodos – спосіб пізнання і logos – вчення) – вчення про способи організації і побудови теоретичної і практичної діяльності людини.
- Моделювання** (від франц. modeler – ліпити, формувати) – метод пізнання явищ і процесів, що ґрунтується на заміні, теоретичній або експериментальній, об'єкта досліджень (оригіналу) подібним до нього (моделлю).
- Моніторинг** (від англ. monitoring – спостереження) – спостереження, оцінка і прогноз системи або її навколишнього середовища.
- Монографія** (від грец.: один і пишу) – наукове видання, присвячене дослідженню однієї теми чи проблеми, виконане одним (одноосібна монографія) чи кількома авторами (колективна монографія). Як правило, подається оригінальна концепція розуміння об'єкта, узагальнюється значний теоретичний і прикладний матеріал. Обсяг – не менше 100 сторінок.
- Наука** – сфера людської діяльності, функцією якої є вироблення і систематизація об'єктивних знань про дійсність; одна з форм суспільної свідомості. Наукова

діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження.

Наукова новизна – наукові результати, що оцінюються за такими критеріями, як: вперше отримано, удосконалено, здобуло подальший розвиток.

Наукова проблема – конкретне питання, що виникає, коли наявних знань не достатньо для вирішення конкретного завдання, і спосіб, за допомогою якого можна здобути відомі знання, невідомий.

Наукова робота – дослідження з метою одержання наукового результату.

Науковий напрям – сфера наукових досліджень наукового колективу, спрямованих на вирішення значних завдань у певній галузі наук.

Науковий працівник – вчений, який за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання, підтверджену результатами атестації.

Науковий результат – нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науководослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо.

Науковий факт (від. лат. *factum* – зроблене) – складова наукового знання, що відображає об'єктивні властивості речей і процесів, на основі яких визначаються закономірності явищ, вибудовують теорії, формулюють закони.

Науково-організаційна діяльність – діяльність, що спрямована на методичне, організаційне забезпечення та координацію наукової, науково-технічної та науково-педагогічної діяльності.

Науково-педагогічна діяльність – педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III–IV рівня акредитації, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю.

Науково-педагогічний працівник – вчений, який за основним місцем роботи займається професійно педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти III–IV рівня акредитації.

Науково-прикладний результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, експериментальний зразок, закінчене випробування, розробка, яка впроваджена або може бути впроваджена у суспільну практику. Науково-прикладний результат може бути у формі звіту, ескізного проекту, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, натурального зразка тощо.

Науково-технічна діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань у всіх галузях техніки і технологій. Її основними формами (видами) є науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектноконструкторські, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням наукових і науково-технічних знань до стадії практичного їх використання.

Неопублікований документ – не поданий для широкого (публічного) використання документ

Об'єкт (від лат. *objectus* – предмет) – 1) зовнішній світ, що існує поза нами, незалежно від нашої свідомості і є предметом пізнання, практичної дії суб'єкта; 2) предмет, явище, на які спрямована якась діяльність (напр., об'єкт дослідження) тощо.

- Об'єктивність** – 1) принцип пізнання, що ґрунтується на визнанні дійсності в її реальних закономірностях і загальних формах; відповідність об'єктивній дійсності, неупередженість; 3) причетність до об'єктивного пізнання.
- Огляд (науковий)** – науковий документ, що містить систематизовані дані з певної тематики, отриманий в результаті аналізу першоджерел і призначений для ознайомлення із сучасним станом певних наукових проблем і перспективами їх розвитку. Аналітичний огляд містить критичну оцінку інформації, поданої у досліджуваних матеріалах; реферативний огляд існує у вигляді реферату з використанням низки первинних документів; тематичний огляд складений на підставі аналізу первинних матеріалів, об'єднаних однією темою.
- Опонент** (від нім. *opponent* і лат. *opponens* – той, що протиставляє, заперечує) – фахівець, який спростовує чи заперечує твердження доповідача, супротивника у диспуті.
- Оригінал (науковий)** (від франц. *original* і лат. *originalis* – походження) – 1) рукописний або друкований документ, підписаний автором або керівником відповідної установи, організації.
- Патент** (від лат. *patens* – відкритий, явний) – 1) свідоцтво, яке видають винахідникові для засвідчення його авторства та виключних прав на винахід; 2) документ, що надає якесь право або привілей.
- Плагіат** (лат. *plagio* - викрадаю) – зумисне привласнення авторства на чужий твір (літератури, живопису, науки тощо) в цілому або його частини. Особа, що постраждала від плагіату, має право на цивільно-правовий захист авторства, зокрема на відшкодування збитків, публікації в пресі про допущене порушення.
- План** (від лат. *planum* – площина) – система взаємопов'язаних завдань, що визначають строки, порядок і послідовність виконання програм, окремих робіт, операцій; порядок, послідовність викладу матеріалу
- Повідомлення** – форма, в якій передається інформація в процесі комунікації; впорядкована послідовність відомостей (даних), призначена для передачі в комунікативно-інформаційному процесі (зокрема й науковому).
- Поняття** – форма мислення, що забезпечує пізнання сутності явищ, процесів, узагальнення їх ознак.
- Порівняння** – метод пізнання дійсності, покликаний встановити спільні й відмінні параметри між процесами, явищами, об'єктами.
- Постулат** (від лат. *postulatum* – вимога) – твердження, яке при побудові наукової теорії сприймають без доказів як вихідне.
- Пояснення** – з'ясування особливостей ситуації, розкриття мотивів, причин певних процесів, явищ, подій.
- Правило** – умова, якої необхідно дотримуватися, виконуючи певну дію.
- Прикладні наукові дослідження** – наукова і науково-технічна діяльність, спрямована на одержання і використання знань для практичних цілей.
- Принцип** (від лат. *principium* – начало, основа) – вихідний пункт теорії; те, що становить основу певної сукупності знань. Існують принципи: загального зв'язку, ієрархії, нормативності, оптимальності, розвитку, системності, управління, формалізації, цілісності та ін.
- Проблема** (від грец. *problema* – задача) – знання про незнання, питання чи комплекс питань, що виникають у процесі пізнання і вимагають відповіді; у широкому значенні – складне теоретичне або практичне питання, яке потребує вивчення і вирішення; у науці – суперечлива ситуація, що виступає у вигляді різнорідних позицій у поясненні певних явищ, об'єктів, процесів і вимагає адекватної теорії для її вирішення.
- Резюме** (від франц. *resume*) – короткий виклад основного змісту доповіді, дискусії тощо.

- Реферат** (від лат. *refero* – повідомляю) – стислий письмовий або усний публічний виклад змісту однієї або кількох наукових праць, що стосуються певної проблеми чи літературного твору. Різновид – автореферат, тобто короткий виклад положень наукового дослідження, власної праці, зокрема наукової чи літературної; стислий переказ її концепції з характеристикою методів і методики дослідження, зроблений письмово самим автором. Як правило, подається разом із дисертацією і публікується окремою брошурою.
- Реферативний журнал** – періодичне видання довідковобібліографічного характеру, що містить інформацію про новітні досягнення з відповідних галузей знань, стисло передає основний зміст окремих видань, статей, електронних джерел тощо.
- Риторика** (від грец. *rhetorike* – ораторське мистецтво) – наука красномовства.
- Самостійна робота** – навчальна діяльність студентів, спрямована на вивчення й оволодіння матеріалом навчального предмета без безпосередньої участі викладача.
- Семінар** (від лат. *seminare* – розсадник) – форма групових занять із певної дисципліни або теми при активній участі слухачів, студентів, учнів.
- Симпозіум** (від лат. *symposium*, грец. *symposion*) – 1) нарада з певного питання; 2) у стародавніх греків і римлян – бенкет з музикою, розвагами, бесідою.
- Синтез** (від грец. *synthesis* – складання) – об'єднання раніше виокремлених частин у ціле, в якому протиріччя і протилежність послаблюються або знімаються.
- Система** (від грец. *Systema* – утворення) – сукупність елементів, що перебувають у певних зв'язках один із одним і з середовищем, утворюючи при цьому певну цілісність, єдність.
- Систематизувати** – приводити в певну систему, розташовувати у визначеному порядку, встановлювати певні закономірності.
- Системний підхід** – принцип пізнавальної і практичної діяльності, що ґрунтується на системному відображенні дійсності.
- Ситуаційний підхід** – аналіз результатів функціонування системи у різних ситуаціях, вивчення динаміки зміни цих результатів.
- Слово ключове** – слово або словосполучення, що найбільш повно відображає зміст і суть наукової праці або її частини.
- Спостереження** – метод пізнання дійсності, який ґрунтується на безпосередньому сприйнятті процесів, явищ, об'єктів за допомогою органів чуття, без втручання їх у буття дослідника.
- Стиль** (від лат. *stilus*, грец. *stylos* – паличка для письма) – 1) індивідуальна манера, своєрідні ідейно-художні особливості митця; 2) функціональний різновид літературної мови (напр., науковий, художній, публіцистичний тощо); 3) особливості мовлення, побудова мовлення згідно з нормами синтаксису тощо.
- Структура** (від лат. *structura* – побудова, розміщення) – упорядкованість відношень, що зв'язують елементи системи і сприяють її рівновазі; спосіб організації системи, тип зв'язків.
- Судження** – розумова дія, що реалізує ставлення мовця до змісту висловлюваного.
- Схема** (від грец. *schema* – вид, форма) – 1) умовне креслення, що розкриває принцип побудови або функціонування чого-небудь; 2) зображення або опис у загальних рисах; попередній план; 3) абстрактне, спрощене зображення чого-небудь, загальна готова формула.
- Талант** (від грец. *talantos* – вага, терези) – 1) у Стародавній Греції – вагова й грошово-вагова одиниця; 2) природна обдарованість людини, здібність до творчої діяльності.
- Творчість** – діяльність, що сприяє появі нової якості; виявляється у будь-якій сфері (науковій, художній, політичній, комунікаційній, науково-технічній і т.д.), де створюється, відкривається, віднаходиться щось нове.

- Теза** (від грец. *thesis* – положення, твердження) – коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, повідомлення, монографії, дисертації.
- Тезаурус** (від грец. *thesaurus* – скарб) – 1) тип словника, що подає лексичний склад мови в повному обсязі; 2) в інформатиці – повний систематизований набір даних у будь-якій сфері знання, що дозволяє людині або обчислювальній машині орієнтуватися в ній.
- Тема** (від грец. *thema* – основа, положення) – предмет судження, зображення, дослідження, обговорення (напр., тема дисертації, лекції і т.д.), наукове завдання, що належить до конкретної галузі наукового дослідження.
- Тенденція** (від лат. *tendere* – спрямовую) – напрямок розвитку будь-якого явища або процесу, певні зміни неоднозначного характеру.
- Теорія** (від грец. *theoria* – розгляд, міркування, вчення) – система достовірних знань про дійсність, що описує, пояснює, передбачає явища конкретної предметної галузі.
- Термін** (від лат. *terminus* – межа, кордон) – слово або словосполучення, що має точно позначити поняття і його зв'язки з іншими поняттями в межах певної сфери.
- Тест** (від англ. *test* – випробування) – завдання, що має коротку стандартну форму і за допомогою результатів якого можна судити про психофізіологічні та інші характеристики особистості або робити короткі соціологічні висновки.
- Транслітерація** – передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною мовою, засобами іншої графічної системи, тобто передача однієї писемності літерами іншої.
- Упорядкування** – авторська праця, що полягає в доборі, систематизації, обробці матеріалів для включення в збірник. Якщо збірник включає твори, що охороняються авторським правом, упорядник здобуває право на нього за умови дотримання прав авторів цих творів.
- Факт** (від лат. *factum* – здійснене, виконане) – поняття, що означає наявність певної реальності, на противагу вигаданому, уявному; у методології науки – одиниця емпіричного знання, що співвідноситься з гіпотезою і теорією). У звичайному вживанні – синонім поняття істина, подія, результат. В науці – знання, достовірність якого доведена; особливого виду пропозиції, що фіксують емпіричні знання (найчастіше в логіці й методології науки).
- Фундаментальні наукові дослідження** – науково-теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку.
- Хрестоматія** (від грец. *chrestos* – корисний і вивчаю) – навчальна книга, укладена із систематично підібраних матеріалів (художніх, публіцистичних, наукових та ін.) творів або їх уривків.
- Цитата** (від нім. *zitat*, від лат. *cito* – наводжу, проголошую) – буквально відтворені фрагменти чужої промови, вислову чи статті для підтвердження власного погляду, полеміки з цитованим автором.
- Член-кореспондент** – академічне звання в Україні та деяких інших країнах, що надається ученому, обраному до складу Академії наук, який не користується всіма правами дійсного члена АН.
- Шифр** (від франц. *chiffre* – цифра) – у бібліотечній справі – умовне позначення місця книги на бібліотечних полицях, документальних матеріалів – у книгосховищі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Конверський А.Є. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб.

- К. : Центр навч. л-ри, 2010. 352 с.
2. Корягін М.В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. К. : Алерта, 2014. 622 с.
 3. Мазур О.В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищих навч. заклад. філол. спец. / О.В. Мазур, О.В. Подвойська, С.В. Радецька. – Вінниця: Нова Книга, 2013. – 120с.
 4. Марцин В.С., Міценко Н.Г., Даниленко О.А. та ін. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. (<http://www.info-library.com.ua/books-book-162.html>).
 5. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
 6. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є.Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с. (http://shron.chtyvo.org.ua/Konverskyi_Anatolii/Osnovy_metodolohii_ta_orhanizatsii_nauko_vykh_doslidzhen.pdf).
 7. Палеха Ю.І. Основи науково-дослідної роботи : навч. посіб. К. : Видво «Ліра-К», 2013. 336 с.

Додаткова література:

1. Демківський А.В. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. К. : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
2. Основи наукових досліджень - Електронна бібліотека (<http://www.info-library.com.ua/books-book-162.html>).
3. Отенко І.П. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / І.П. Отенко. – Х.: ХНЕУ, 2010. – 80с.
4. Складенко Н.В. Особенности исследований в дизайне: междисциплинарный контекст. / Вісник ХДАДМ № 5, 2010.- с.92-95.
5. Чупріна Н.В. Науково-дослідницькі засади дизайнерської діяльності. / Технології та дизайн. Електронне наукове видання. Випуск № 2 (3). - К.: КНУТД, 2012.- 8 с.
6. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. К. : Знання, 2010. 295 с.